

HVA SKJER I ØKONOMIEN?

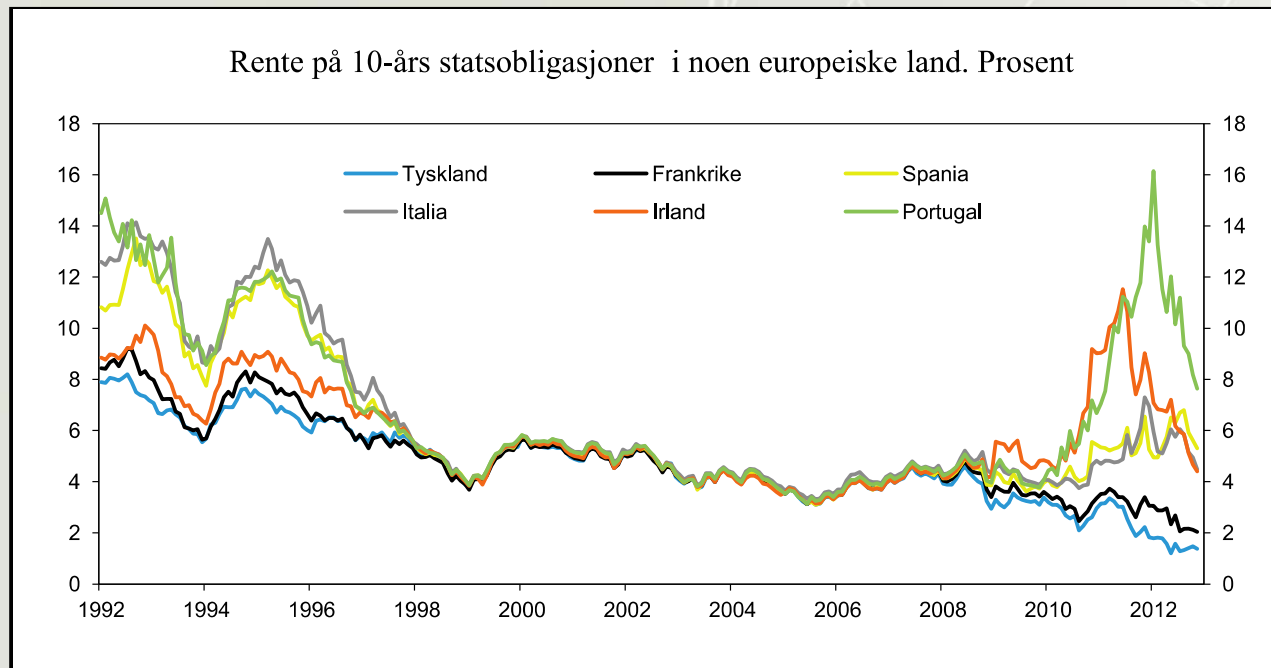
1. BAKGRUNN
2. NORGE – SLUTT PÅ FLAKSEN?
 - 2.1 Arbeidsmarkedet
 - 2.2 Kapitalmarkedet
 - 2.3 Pengepolitikken
 - 2.4 Handlingsregelen
3. VERDIFULLE VERDIER
4. HVA NÅ – ERNA OG SIV?
5. BOLIGMARKEDET

1. BAKGRUNN

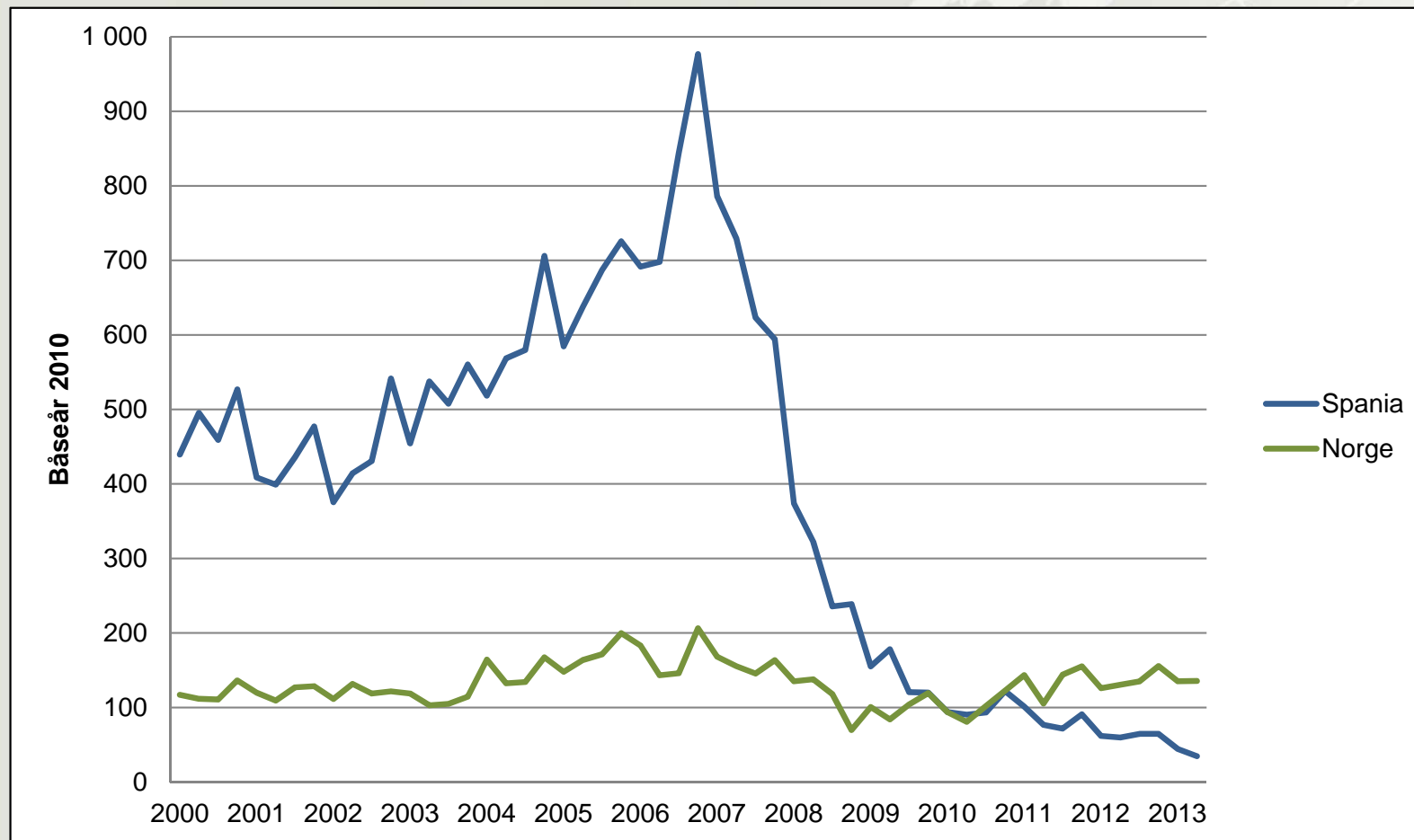
Euro som felles mynt – og rentene de samme

- For mange låner for mye for lenge. Det er oppskriften på en økonomisk krise.
- Hvorfor? Fordi når gjeld ikke kan betjenes blir det kamp om å unngå å ta tap

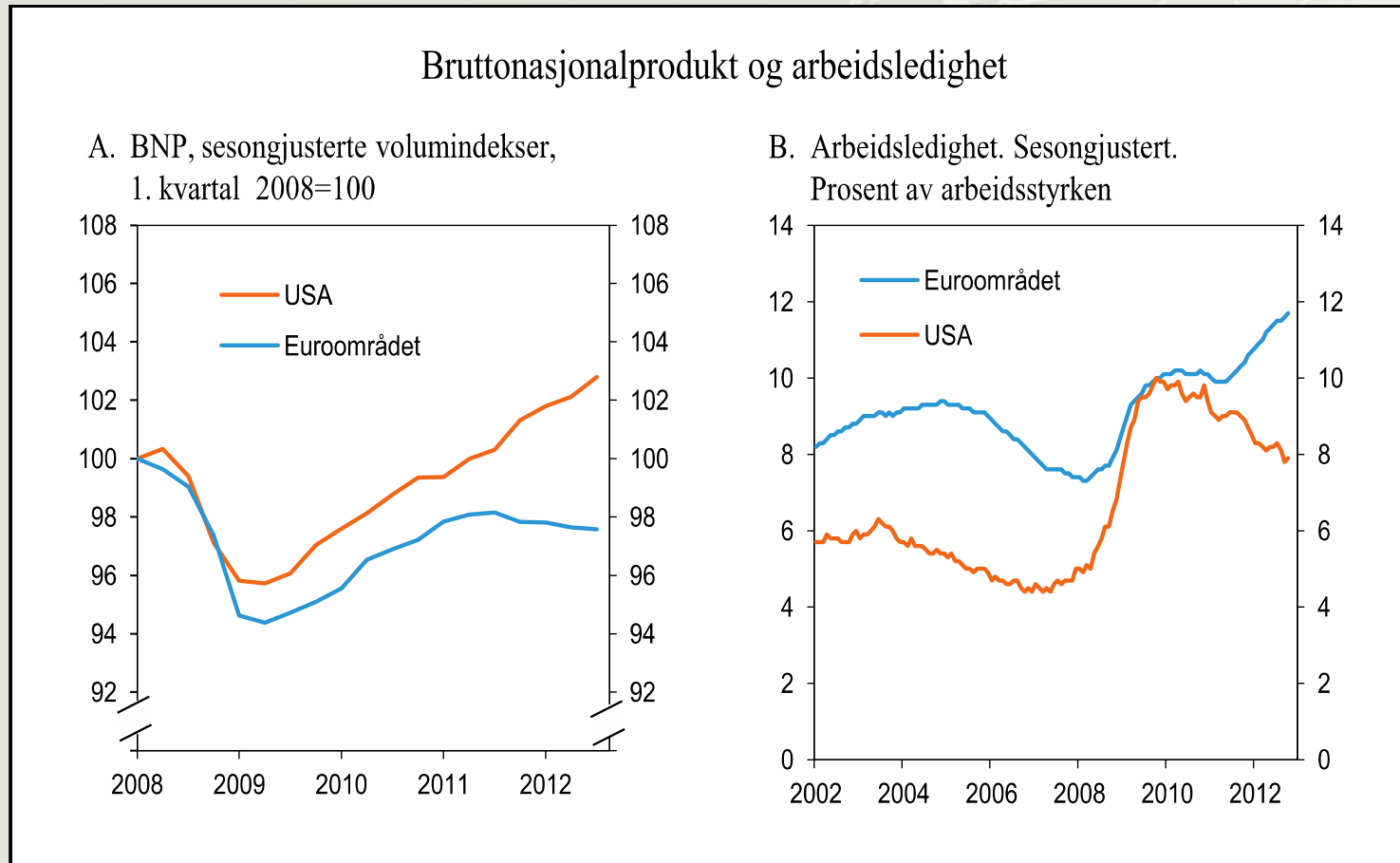
Kilde: Perspektivmeldingen 2013

Konsekvenser av for lav rente. Boligbygging i Spania og Norge.

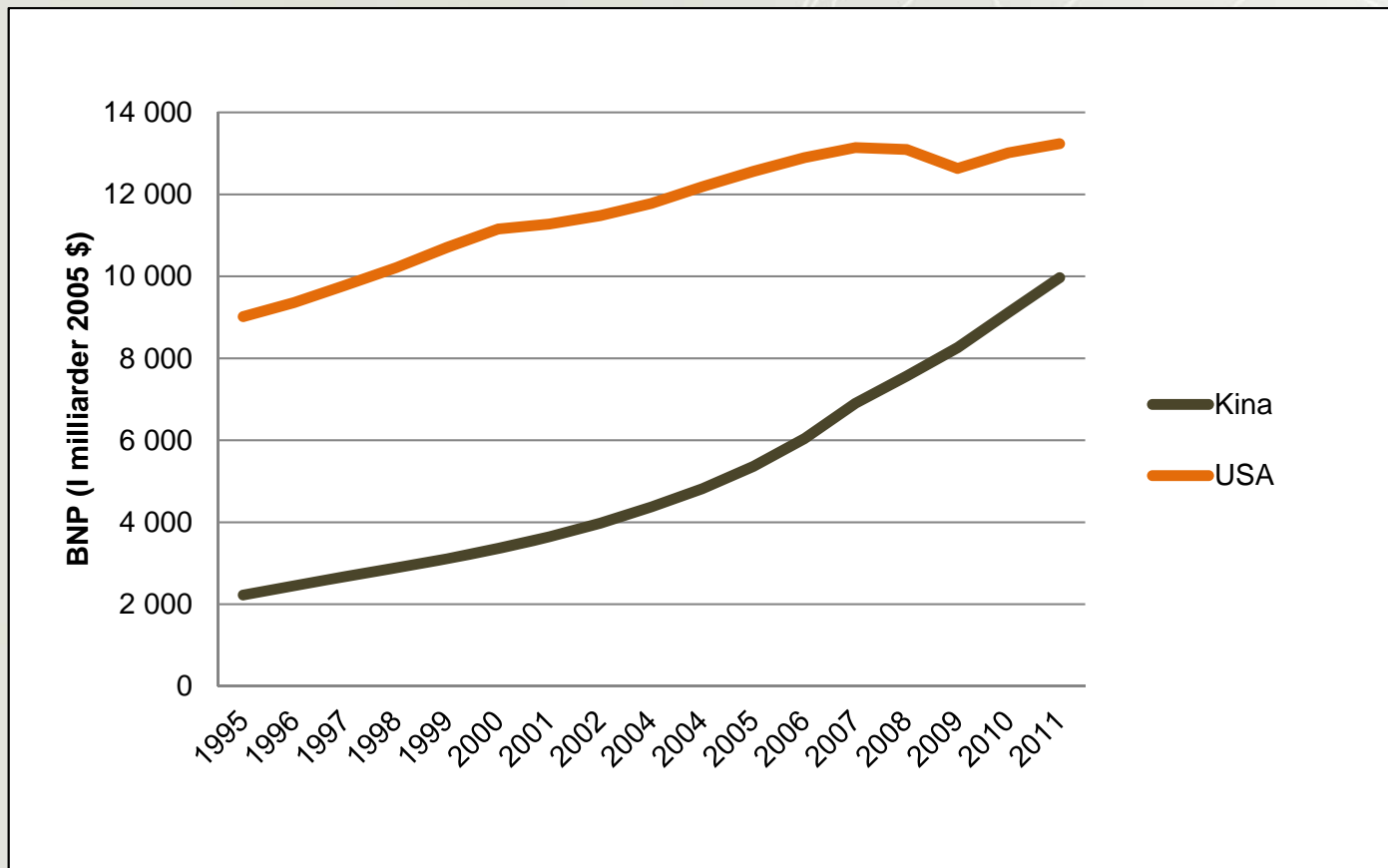
Kilde: Eurostat

Finanskrisen startet i USA høsten 2008. Men har hatt langt større konsekvenser i euroland. USA maktet å sanere gjeld mye raskere.

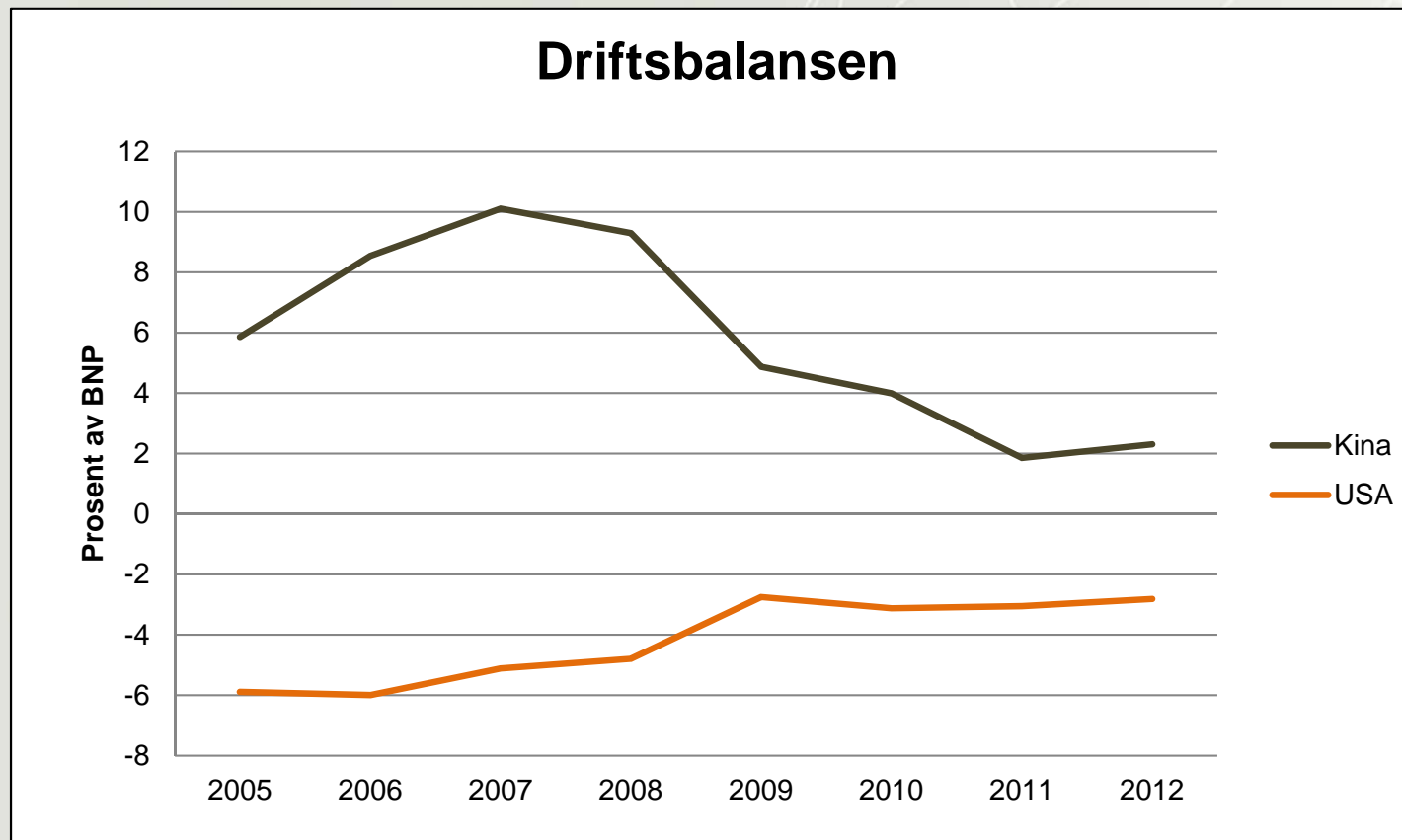

Kina tar innpå USA, men veksten avtakende

- Demografi
- Matematikk
- Vil Kina ende i "Middle Income Trap"?
- November: Ny plan legges fram

- Kina må øke privat konsum.
- Eksport og investeringene – ikke nok vekst i etterspørsel.
- Hva skal til for at privat forbruk skal ta seg opp i Kina?

USA har problemer

- For lave realinvesteringer (motsatt av Kina)
- For dårlig vedlikehold av infrastruktur
- Stadig skjevere inntektsfordeling som hemmer omstillinger
- Politisk system som fungerer dårlig for tiden

It is probably no coincidence this latest escalation is taking place under the watch of America's first black president.

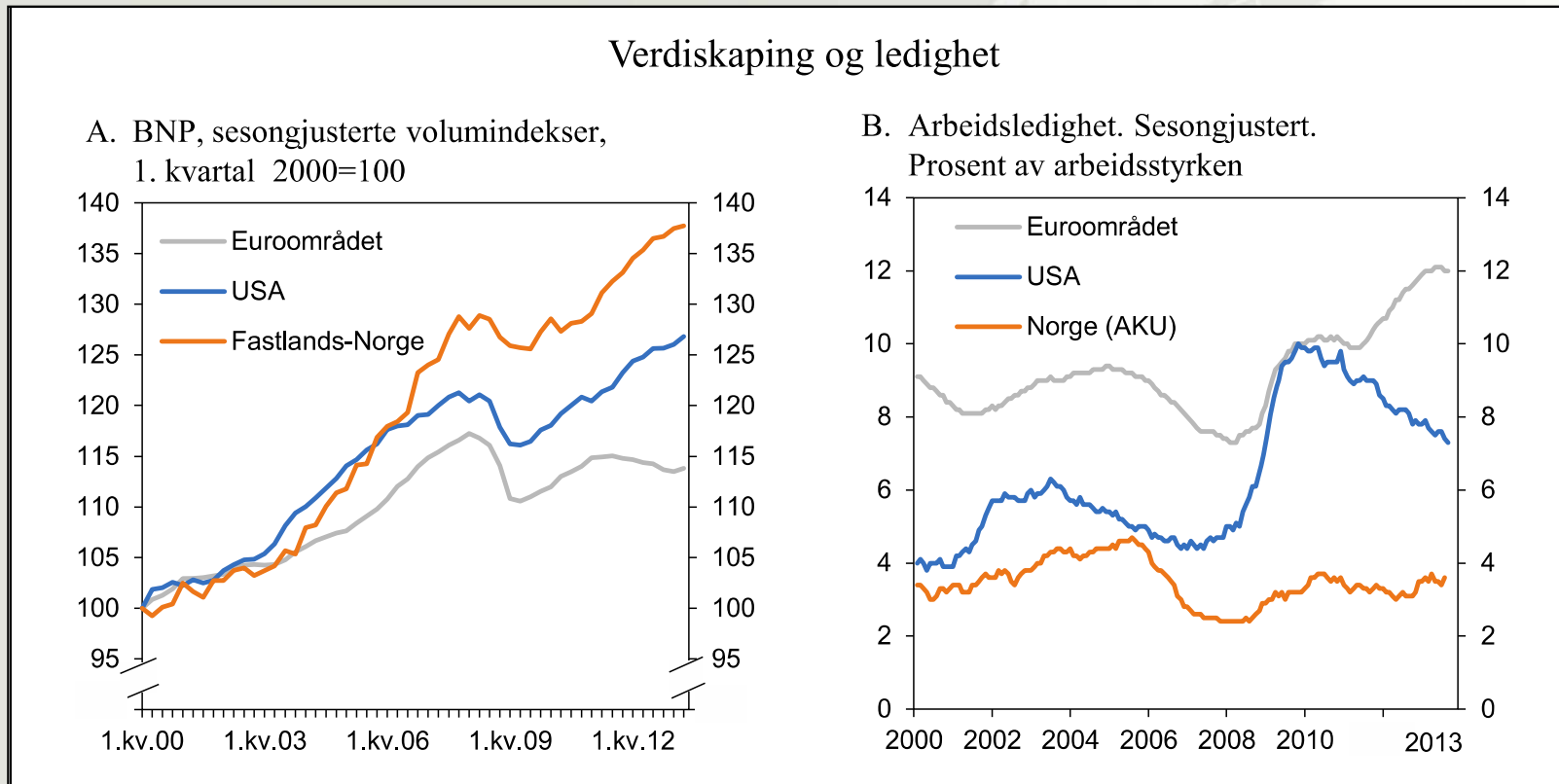
Edward Luce, Financial Times, 14/10/2013

Etter først å ha pekt på at demokratene i 1860 ikke ville godta oppløsning av slaveriet, hvilket den gang førte til borgerkrig.

Frontene i amerikansk politikk er harde. Amerikanere ser annerledes på mange ting enn hva vi gjør.

Norge gjort det overraskende bra.

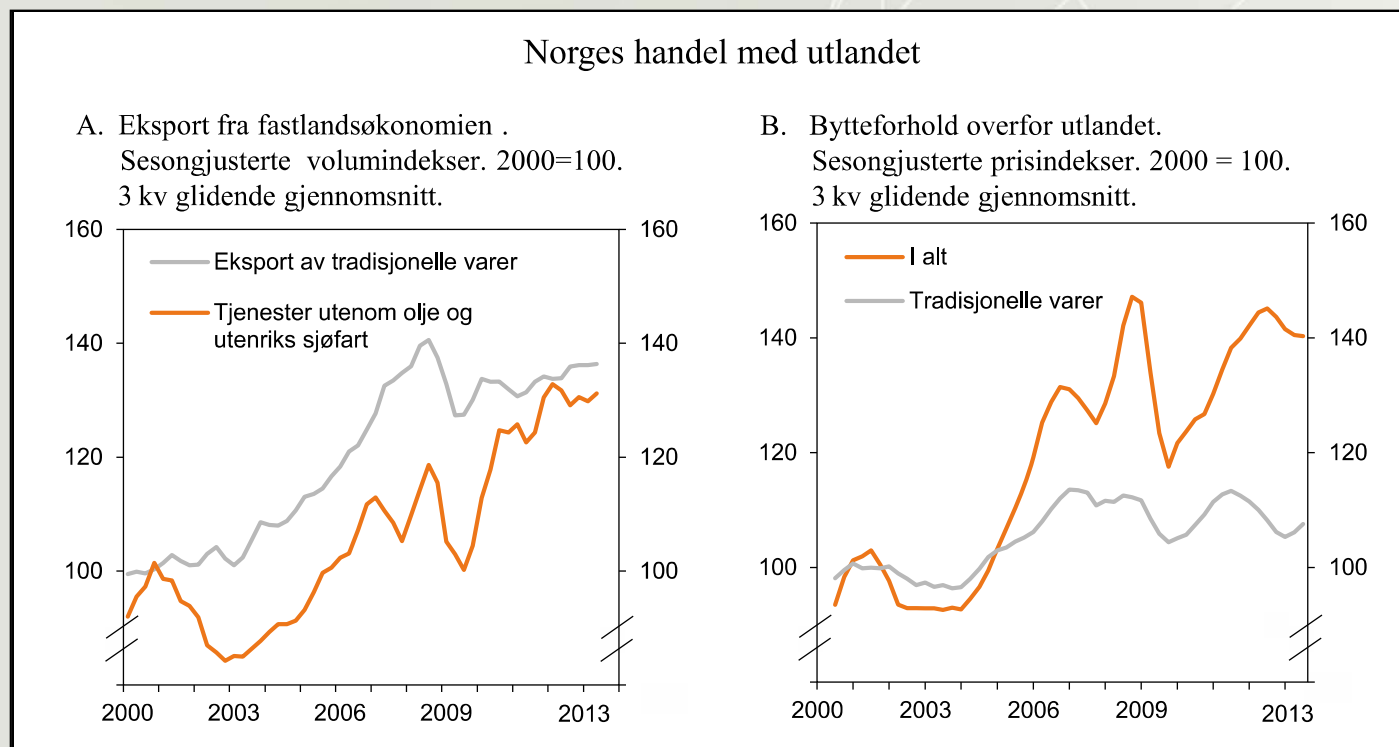

Selv uten oljen (Fastlands-Norge) har vi solid økonomisk vekst og lav arbeidsledighet. Flaks og dyktighet.

2. NORGE – SLUTT PÅ FLAKSEN?

Eksporten holdt seg oppe på grunn av økt etterspørsel etter det vi selger. Takk til Kina. Og også stadig bedre priser (bytteforholdet).

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2014

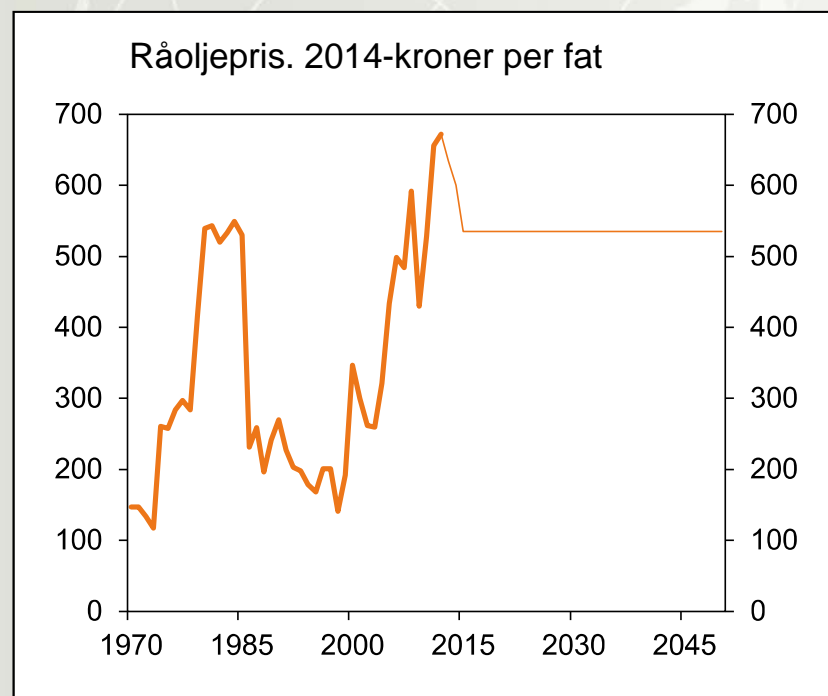
Investeringene i Nordsjøen viktigere for Norge på kort sikt enn videre oppbygging av Oljefondet (Statens pensjonsfond utland, SPU)

→ Økt etterspørsel til Fastlands-Norge når disse investeringene øker

9% vekst i investeringene i 2013

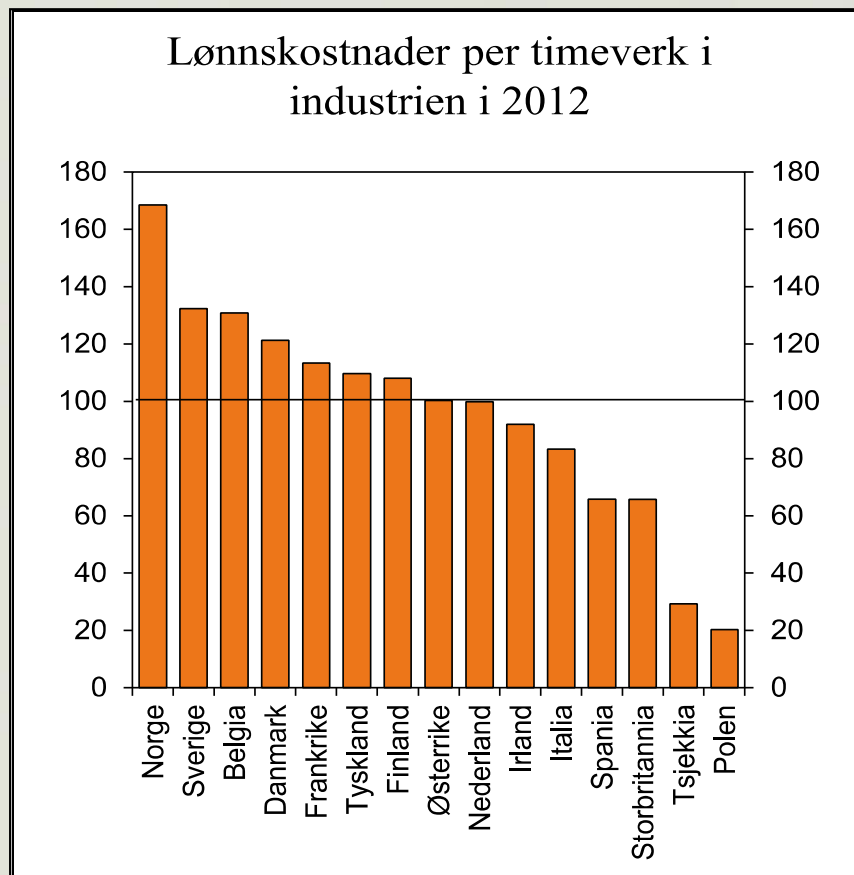
7.5% vekst i 2014

Anslag for oljeprisutvikling, er de i overkant optimistiske?

Sårbare for fall i oljeprisen

- Investeringene i Nordsjøen ned. Merkes kraftig i Fastlands-Norge
- Høyt kostnadsnivå som vil skape vanskeligheter

MEN: Bedre stillet enn Hellas og Spania.

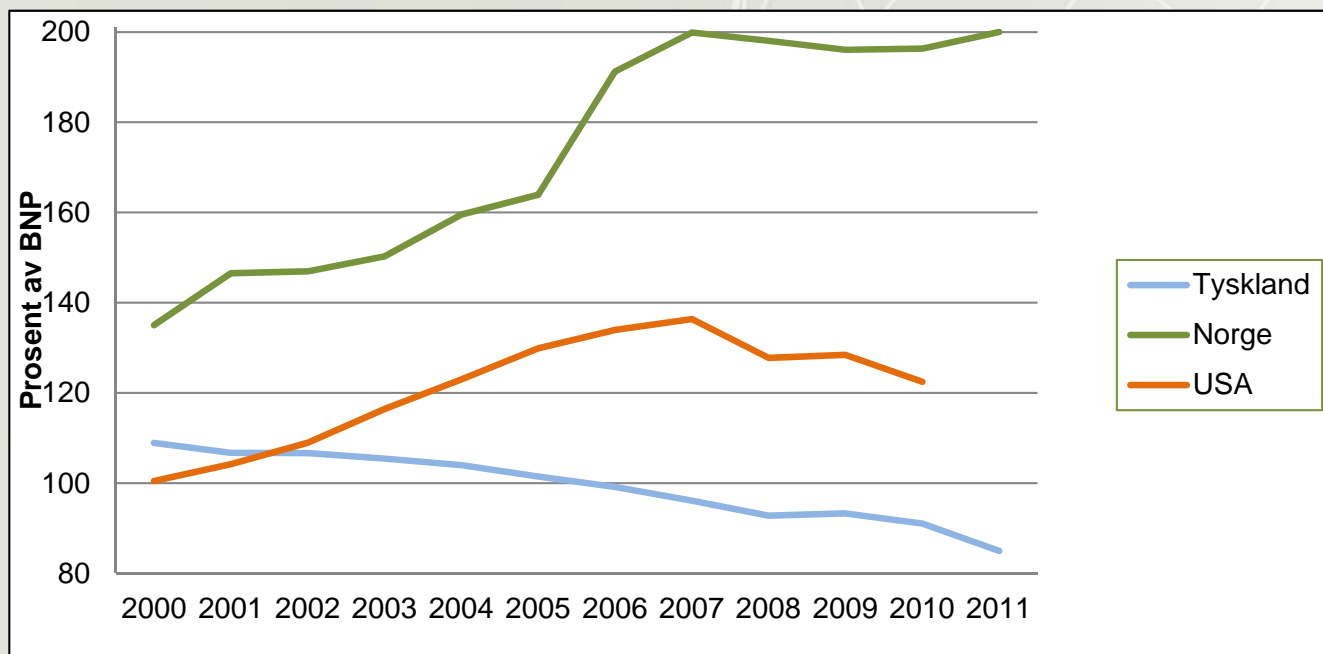
Hvorfor det?

Lavere oljepris og dyrere import betyr at oljen kjøper mindre i utlandet
→ Tap av bytteforhold

- Lavere oljepris og investeringene i Nordsjøen synker.
- Kan føre til problemer inntekter og sysselsetting på land.
- Og dermed med betjening av gjeld

Figur: Husholdningenes gjeld i prosent av disponibel inntekt

2.1 ARBEIDSMARKEDET

Holden III – utvalget om lønnsdannelsen og utfordringer ved:

- Høyt kostnadsnivå
- Lavere vekst i produktivitet
- Økt arbeidsinnvandring
- Petroleumsnæringens posisjon i norsk økonomi

Hvordan make en overgang til en mer "vanlig" økonomisk hverdag?
Bra at man er i fortkant med tenkningen her.

Er det alltid mer bevilgninger som skal til?
Har helsevesenet nok penger?
Er det organiseringen som er problemet?
Noen i helsevesenet mener det.

Aleris opererer 8 galler på én dag.

Poliklinkk på universitetssykehus opererer 3 galler

→ Samme legene, og samme ressurser. Hva skjer?

→ Kfr. avgang av sjef på A-hus sykehus på tirsdag

Konkurransetsatt industri preget av målrettet virksomhet.

Vet at de går konkurs om de ikke har kundenes beste i fokus.

Hva med bøndene?

Og hva med de store bankene?

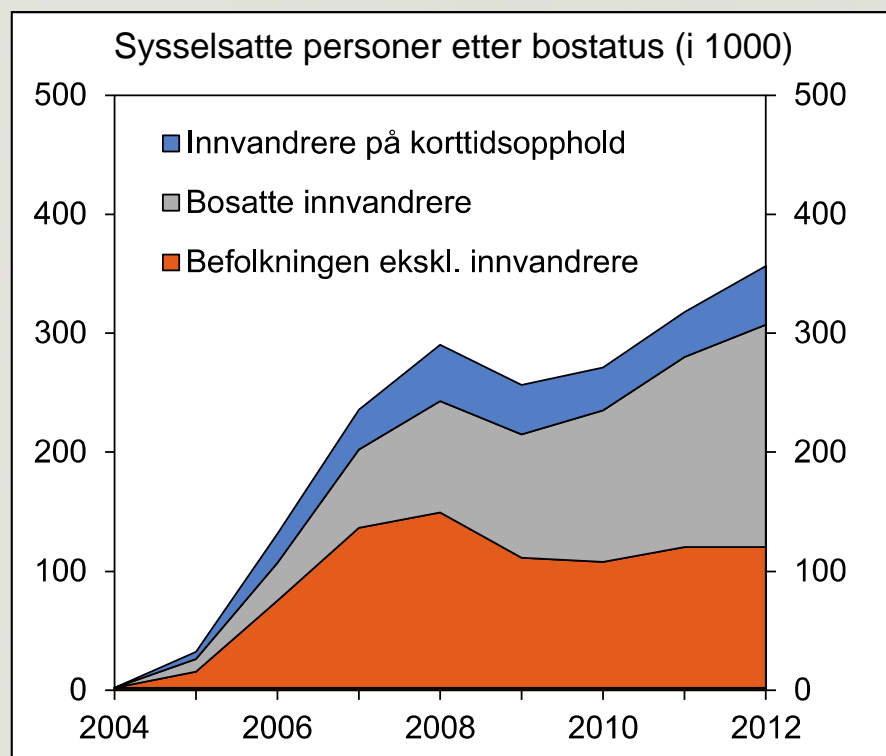

Samlet støtte i prosent av brutto næringsinntekt i jordbruket for utvalgte OECD-land

Land	1986-88	2010-2012	2010	2011	2012 ³
Australia	10	3	3	3	3
Canada.....	36	15	17	15	14
EU ⁴	39	19	20	18	19
Island.....	77	45	44	44	47
Japan	64	54	55	51	56
Korea.....	70	49	40	52	54
New Zealand.....	10	1	1	1	1
Norge.....	70	61	60	59	63
Sveits	78	55	52	55	57
USA	22	8	8	8	7
Gjennomsnitt OECD	37	19	19	18	19

Fra 2004, to tredjeparter av veksten i sysselsetting ved innvandring.

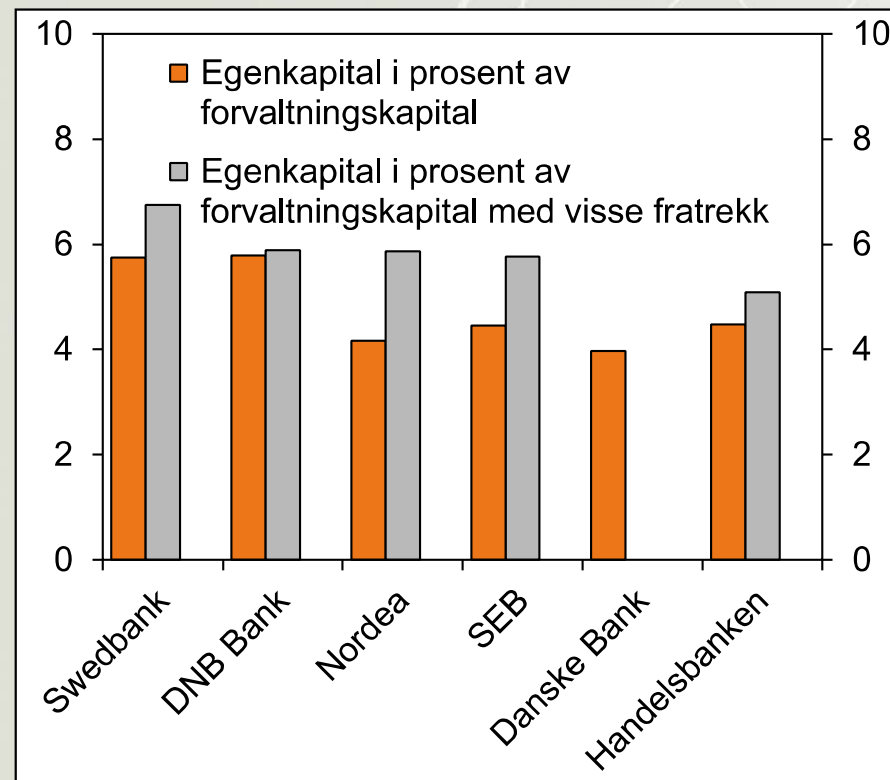
- Sysselsettingsandelen blant innvandrere på vei opp.
- I 2011 studerte norskfødte med innvandrerforeldre i høyere grad enn andre grupper.

2.2 KAPITALMARKEDET

Rentemarginene i bankene på vei opp.
Passer bra – høyere kapitalkrav.
Lært av bankkrisen i 1992.

”Det er de største bankene som
har lavest kjernekapitaldekning.”
Hvorfor det?

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2014

Åtte banker anvender egne modeller for vekting av balansen.
Hvor lurt er det?

Boliglån skal vektes opp.

Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) innebærer pant i fast eiendom.
Det begrenser muligheten for "bail-in" ved fare for konkurs.

Betyr at det blir færre å fordele tapene på.

2.3 PENGEPOLITIKKEN

Slapper litt av på inflasjonsmålet

Rundt 2 prosent inflasjon om tre år – ikke 2,5 prosent som er målet.

Økt vekt på finansiell stabilitet.

Finanstilsynet: Den enkelte institusjon

Norges Bank: Overvåke det finansielle systemet som helhet.

”Det er alltid vanskelig å fastslå årsaker til endringene i kronekursen”

Og enda vanskeligere å forutsi dem.

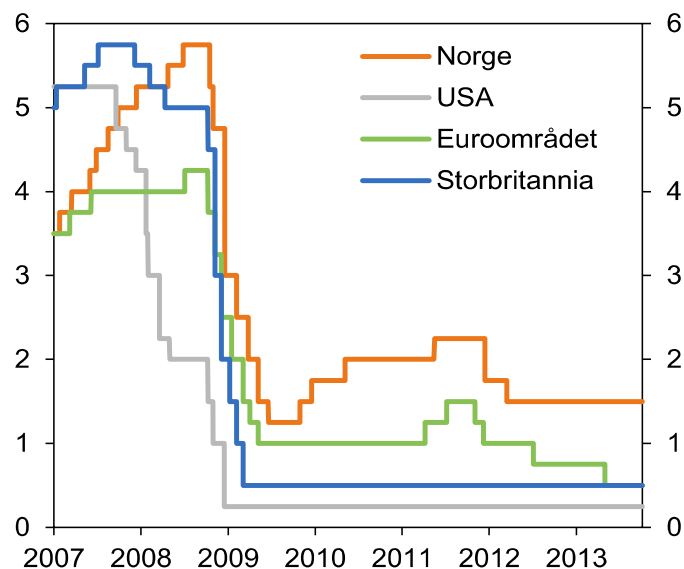
Opplagt at lavere rente gir svekket krone?

- La renten i Norge være lik eurorenten og kronekursen 8 kroner.
- La norske renten falle ett prosentpoeng
- Hva tilsvare det i endret valutakurs om du har en horisont på max. tre måneder?

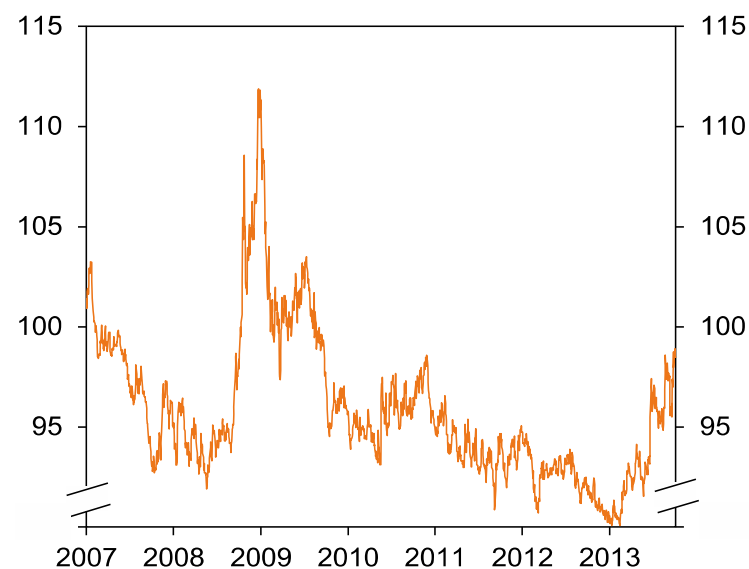

Utvikling i styringsrenter og kronekursen

A. Utvikling i styringsrenter. Prosent

B. Utvikling i kronekursen. 1990=100¹

NOK er forbausende stabil.
Heldige med svekkelsen av krona den senere tid.
Unngått å gjøre som Sveits for to år siden.

2.4 HANDLINGSREGELEN

Vi har brukt om lag 3 prosent av SPU og ikke 4 prosent under Stoltenbergs fire siste år.

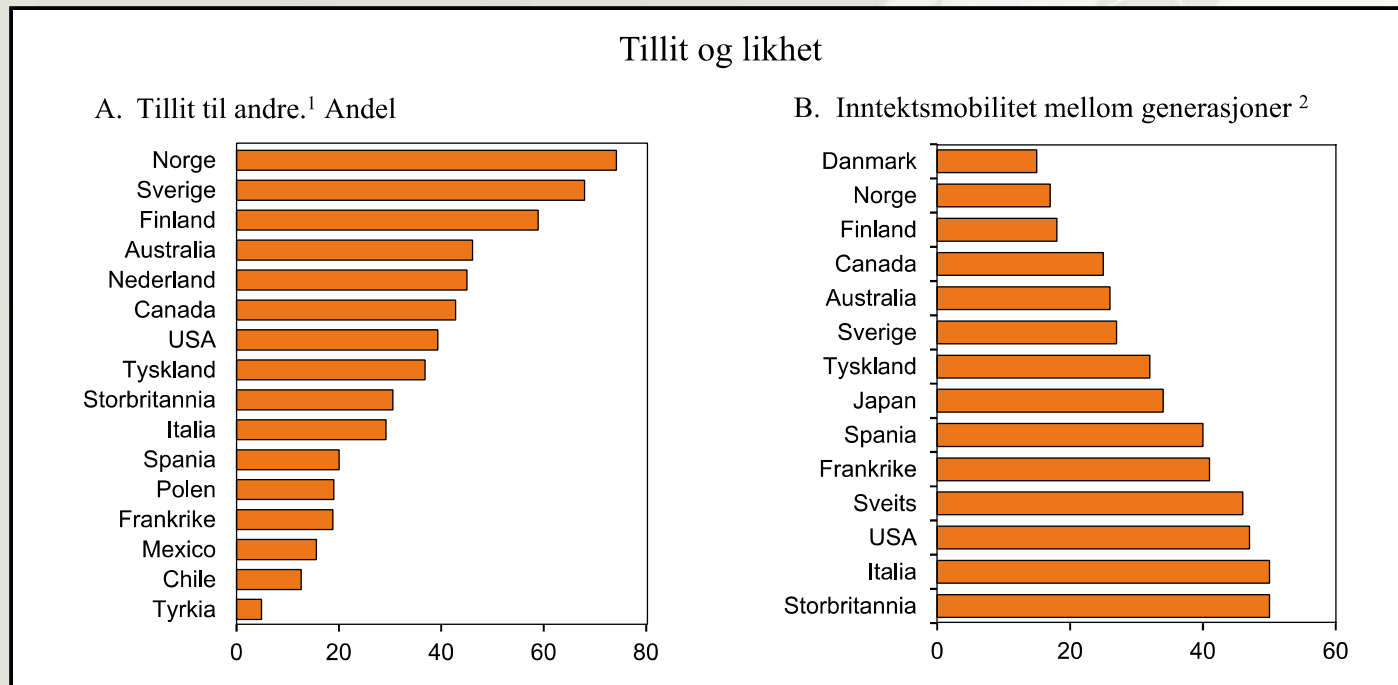
Avstanden til 4 prosent i 2013 ser ut til å bli 33 milliarder kroner. Avstanden til 4 prosent i 2014 ligger an til 54 milliarder kroner.

Betyr at Siv og Erna kan bruke en god del mer penger uten at handlingsregelen brytes.

Tilleggsproposisjon i november, og vi får se hva det blir til.

3. VERDIFULLE VERDIER

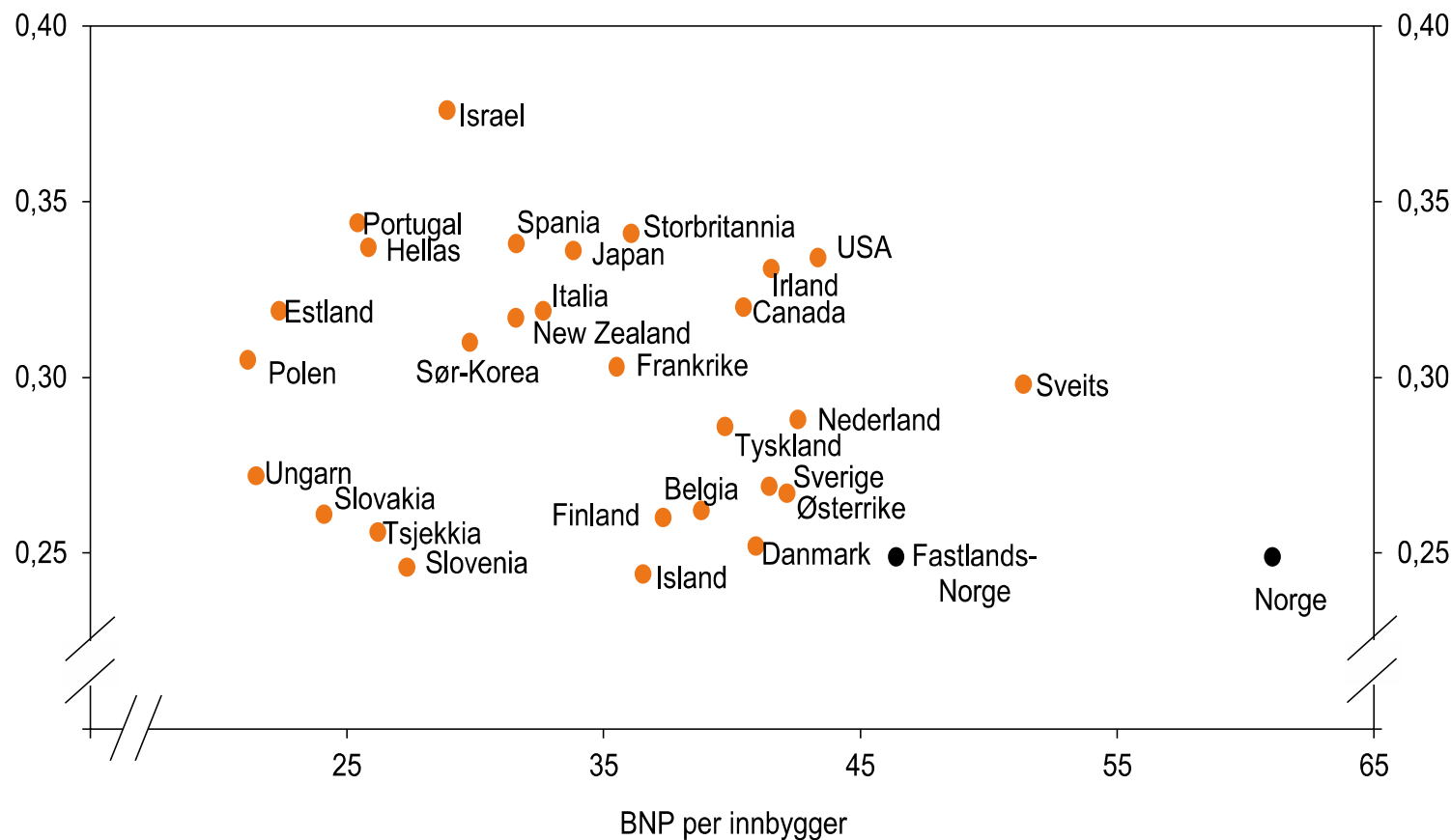
Sparer mye i transaksjonskostnader med god tillit.
Dessuten er det trivelig.

Bedre å være tillitsfull og litt naiv enn mistenksom og skeptisk?
Selv om man av og til ender opp med skjegget i postkassa.

Inntekt og ulikhet

Gini-koeffisient

I mange land er forskjellene i inntekt klart økende. Den ene prosenten på toppen i USA har tatt nesten hele veksten. Samme medianinntekt som for tyve år siden, til tross for at BNP er mer enn en halv gang større.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2014

Synkende inntektsmobilitet i USA.
“The American Dream” har mer for seg hos oss.

Tilsvarende i Kina – markant større forskjeller.
Nyere forskning peker i retning av at større forskjeller gir redusert økonomisk vekst.

Trygghet – og lettere å godta omstillinger.
Norge: Ta vare på den enkelte, men la bedriften gå konkurs.

Globalisering og teknologiske fremskritt ligger bak økende forskjeller.
Samt finanssektorenes stadig mer dominerende plass.

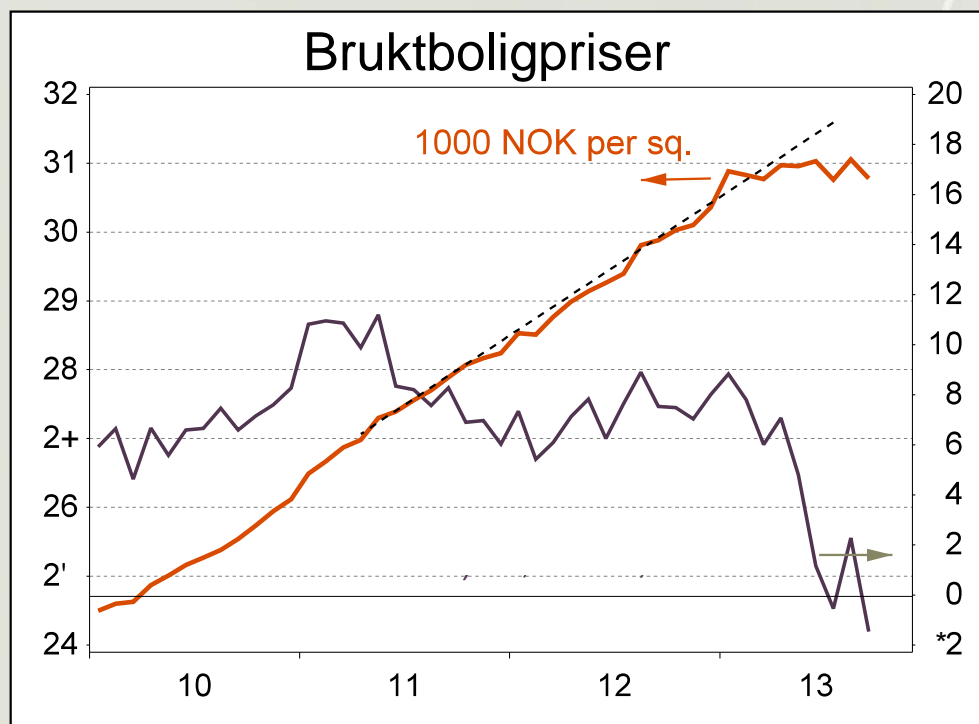
4. HVA NÅ – ERNA OG SIV?

- Kan forvente en økning i overføringen fra SPU, noen milliarder kroner, men neppe mer enn 5-6.
 - Sigbjørns 3%-retotikk er vel like mye Høyres?
 - Kan begrunnes med at det er risiko for at veksten i norsk økonomi blir lavere enn antatt
- NB 2014 venter 2,75% vekst i Fastlands-BNP neste år.
- Trolig mer kutt i skattene enn økning i utgiftene.
- Mer til veier om prosjekter er klare?
- Mest symboler i denne omgangen?

5. BOLIGMARKEDET

Sterk prisvekst de siste tre årene. Så langt i 2013 har prisene nærmest stagnert.

40% flere boliger til salgs siden i vår

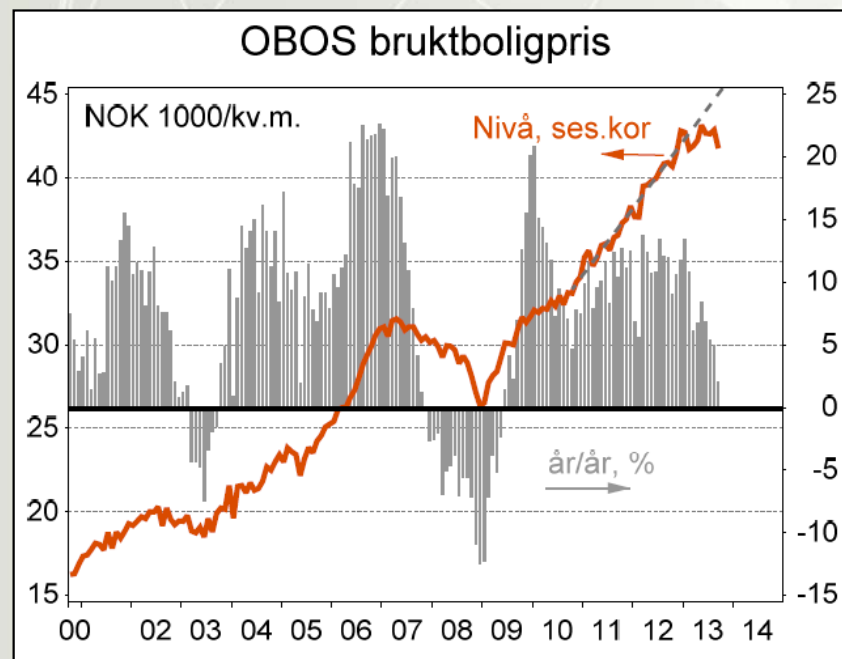
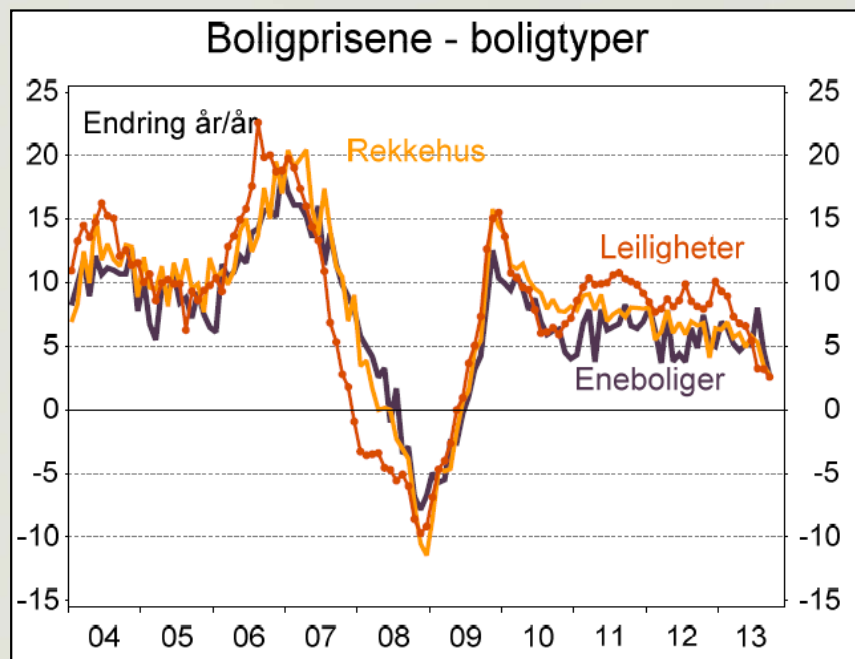
Boligprisene falt 0,9% i september

Forklaring:
Noe økt ledighet
Mild kredittinnstramming

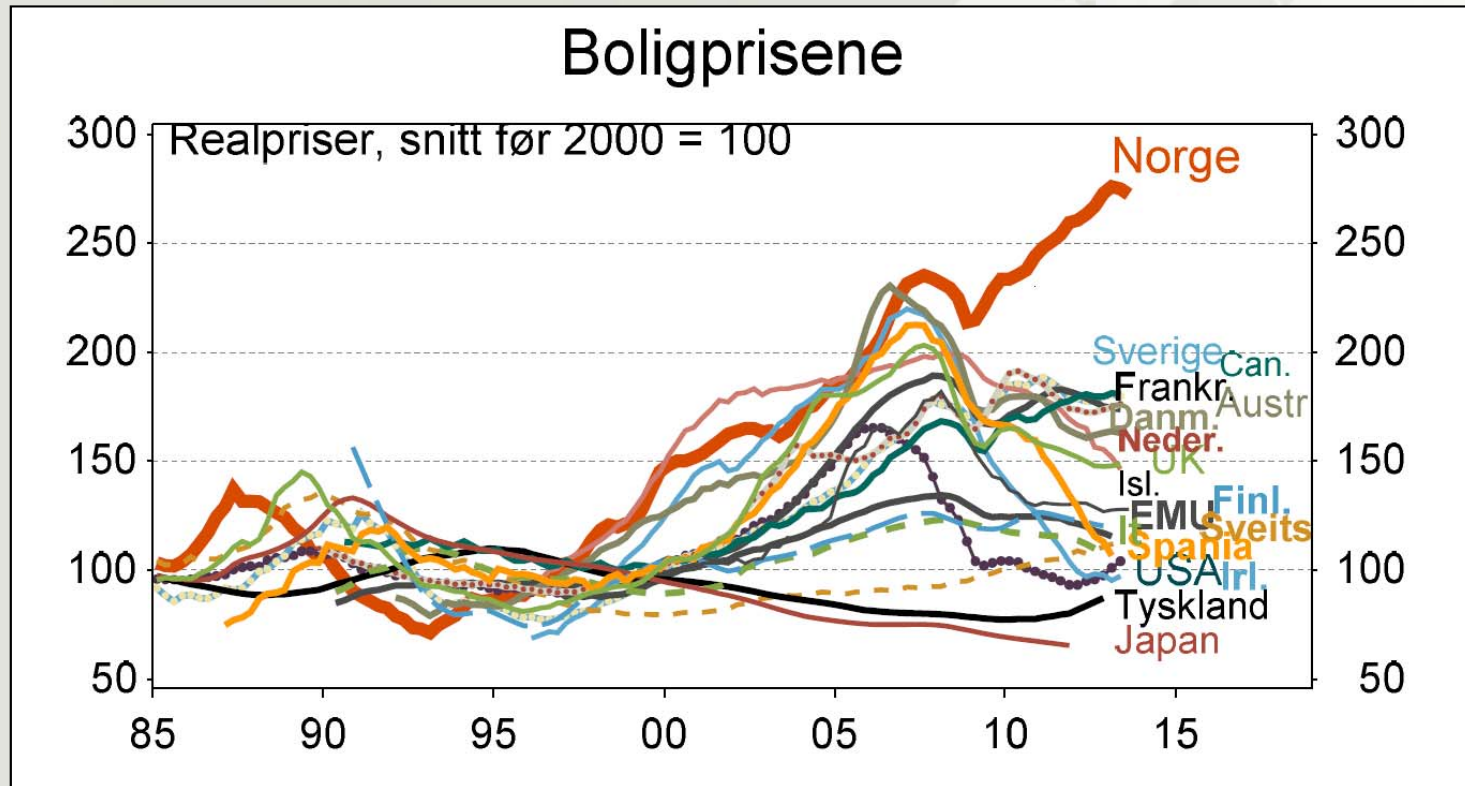

Prisveksten dempes på alle boliger

- Årsveksten på leiligheter ned fra 10% til 3% på få måneder
- Obos-prisene falt markert i september

Boligprisene

Kilde: Swedbank First Securities

arne jon isachsen oktober 2013

28

